

INGLIZ TILIDA MODAL FE'LLAR

Rishton tumani 2-son politexnikumining
ingliz tili fani o'qituvchisi

Abduvoxidova Shukronaxon Qahramon qizi
email. shukronaxonabduvoxidova100@gmail.com

ANNOTATSIYA Mazkur maqolada ingliz tilidagi modal fe'llarning (*can, could, may, might, must, should, will, would* va boshqalar) grammatik va kommunikativ funksiyalari chuqur tahlil qilinadi. Modal fe'llar yordamida so'zlovchi o'z fikrini ehtimollik, majburiyat, maslahat, ruxsat yoki imkoniyat kabi turli ma'no ohanglarida ifoda etadi. Shu jihatdan ularni chet tili sifatida o'rganayotgan o'quvchilarga o'rgatish, ularning muloqot kompetensiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada modal fe'llarning turlari, ularning qo'llanilishidagi farqlar, o'quvchilar duch keladigan muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha samarali o'qitish strategiyalari yoritilgan. Bundan tashqari, interaktiv metodlar, vizual vositalar, real hayotiy vaziyatlar asosidagi topshiriqlarning afzalliklari ham tahlil qilingan. Mazkur tadqiqot natijalari ingliz tilini o'qitishda modal fe'llar mavzusiga didaktik va amaliy yondashuvni taklif etadi.

Kalit so'zlar modal fe'llar, ingliz tili, grammatik kompetensiya, muloqot, til o'qitish, ehtimollik, majburiyat, interaktiv metodika, kontekstual o'rganish, chet tili ta'limi;

ANNOTATION This article provides a comprehensive analysis of the grammatical and communicative functions of modal verbs in the English language (such as *can, could, may, might, must, should, will, would*, and others). Modal verbs allow speakers to express meaning with various shades such as probability, obligation, permission, advice, or ability. Therefore, teaching them effectively is crucial in developing communicative competence among learners of English as a foreign language. The article explores different types of modal verbs, their usage in context, typical learner errors, and effective strategies for teaching them. Additionally, the

benefits of interactive methods, visual aids, and real-life scenario-based activities are discussed. The findings of this study propose a didactic and practical approach to teaching modal verbs within the broader context of English language education.

Key words Modal verbs, English language, grammatical competence, communication, language teaching, probability, obligation, interactive methodology, contextual learning, foreign language education

KIRISH Ingliz tili bugungi globallashuv davrida xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya, diplomatiya va ta'lim sohalarining eng asosiy vositalaridan biriga aylangan. Til o'rganishda grammatik kompetensiya, ayniqsa, modal fe'llarni to'g'ri tushunish va qo'llay olish, til egallovchilarning muvaffaqiyatli kommunikatsiyasida muhim o'rin tutadi. Modal fe'llar (can, could, may, might, must, shall, should, will, would va boshqalar) ingliz tilida yordamchi fe'llar sifatida amal qiladi va ular gapda asosiy fe'lga qo'shib, nutqqa turli xil ma'no ohanglarini kiritadi.

Modal Verbs			englishstudyhere.com
CAN	Ability	I can speak Spanish.	
	Permission	Can I go to bathroom?	
	Probability	It can't be Mark. He is in London.	
COULD	Past ability	He could speak French when he was 5 years old.	
	Past permission	He could go to theater.	
	Probability (10%)	It could get much hotter in July.	
MAY	Request	I could lend you my notebook.	
	Probability (10%)	It may snow tomorrow.	
MIGHT	Permission	May I come in?	
	Probability (10% or less)	It might rain today.	
MUST	Prohibition	You mustn't speak loudly. It is hospital.	
	Deduction probability (100%)	The teacher must be Mark. I've seen his bicycle outside.	
SHOULD	Advice	You shouldn't smoke. It is unhealthy.	
	Prediction	I think he will study harder this time.	
WILL	Spontaneous decision	Oh, it's very hot today. I'll open the window.	

Ular vositasida ehtimollik, imkoniyat, majburiyat, maslahat, ruxsat, tilak yoki ehtiyotkorlik kabi ifodalar bildiriladi.

Ko'plab tilshunoslar (Swan, 2005; Celce-Murcia & Larsen-Freeman, 1999) modal fe'llarni funksional grammatika doirasida baholab, ularni gap tuzishdagi vazifasidan tashqari, nutq egasining psixologik va kommunikativ kayfiyatini ifodalovchi vosita sifatida ham qaraydilar. Modal fe'llar nafaqat grammatik vosita, balki ijtimoiy til vaziyatlarida to'g'ri muomala madaniyatini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, "You must attend the meeting" (Siz majlisda qatnashishingiz shart) va "You should attend the meeting" (Siz majlisda qatnashishingiz kerak) jumalari grammatik jihatdan o'xshash ko'rinsa-da, ular bildirayotgan majburiyat darajasi va nutq egasining niyati nuqtayi nazaridan sezilarli farq qiladi.

Shuni ta'kidlash joizki, ingliz tilida modal fe'llar odatda o'zgarmas shaklda ishlatiladi va ular doimo asosiy fe'lning infinitiv (to-siz) shakli bilan birga keladi. Biroq, ularning murakkab va noaniq ma'no qatlamlari til o'rganayotgan o'quvchilar uchun tushunishda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Ayniqsa, ingliz tilini chet tili sifatida o'rganayotgan talabalar orasida modal fe'llarni noto'g'ri qo'llash hollari tez-tez uchraydi. Bu, o'z navbatida, ularning fikrni aniq va to'g'ri ifoda qilishiga to'sqinlik qiladi. Chet tillarni o'rgatishda zamonaviy metodikalarning asosiy tamoyillaridan biri bu — til vositalarining muloqotdagi real qo'llanilishini o'rgatishdan iborat. Shu nuqtai nazardan, modal fe'llarni faqat grammatik qoidalar asosida emas, balki muloqotga yo'naltirilgan holda, ya'ni ularning kontekstda ishlatilishini tahlil qilish orqali o'rgatish zarur. Interaktiv metodlar — ro'yxatga asoslangan topshiriqlar, rolli o'yinlar, holatli mashqlar (case study), hamda dialoglar asosida mashq qilish orqali modal fe'llarni samarali o'zlashtirish mumkin. Shu bilan birga, modal fe'llarning ona tilimizdagi ifodalar bilan farqini ham chuqur tushuntirish muhimdir. O'zbek tilida modal mazmun ko'proq gap ohangi, bog'lovchilar yoki kesim orqali ifodalanadi. Ingliz tilida esa bu ma'no qatlamlari maxsus grammatik vositalar — modal fe'llar orqali

ifodalanadi. Bu esa til o'rganayotgan o'quvchidan ko'proq nazariy tayyorgarlikni va amaliy mashqlarni talab qiladi.

Mazkur maqolada modal fe'llarning grammatik va kommunikativ funksiyalari, ularni o'qitishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan metodik yondashuvlar, shuningdek o'quvchilarning modal fe'llar bilan bog'liq xatolari va ularni tuzatish bo'yicha tavsiyalar yoritib beriladi. Maqolaning asosiy maqsadi — ingliz tilini samarali o'qitishda modal fe'llarning ahamiyatini ochib berish hamda o'qituvchilar uchun amaliy yo'l-yo'riqlar ishlab chiqishdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Modal fe'llarning turlari va grammatik funksiyalari (kengaytirilgan). Modal fe'llar ingliz tili grammatikasining muhim bo'g'ini bo'lib, ular yordamida gap mazmuniga turli konnotativ (ya'ni qo'shimcha, bilvosita) ma'nolar kiritiladi. Ular asosan quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Qobiliyat va imkoniyatni ifodalovchi modal fe'llar. Can / Could – jismoniy yoki aqliy qobiliyat: *I can speak three languages. She could swim when she was five.* Bu fe'llar, shuningdek, ruxsat va iltimos so'rashda ham qo'llaniladi: *Can I go to the restroom? Could you help me, please?*

Modal Verbs + Passive Voice

will
can
may
must
should
ought to
have to

be + V₃

 The machine **can be used** for cutting bread.

Difficult rules **must be explained**.

These words **don't have to be learnt** by heart.
People in hospitals **ought to be visited**.

Parvina H.R.

Ehtimollik va taxmin. May / Might – voqeaning sodir bo‘lish ehtimolini bildiradi.
It may rain tomorrow. He might be at home. Farq shundaki, *might* nisbatan pastroq ehtimollikni anglatadi.

Majburiyat va zaruriyat. Must / Have to / Need to / Ought to / Should – har xil darajadagi majburiyat yoki keraklilikni ifodalaydi:

Modal	Ma'nosi	Misol
Must	Kuchli ichki majburiyat	<i>You must obey the rules.</i>
Have to	Tashqi majburiyat (qonun, tartib)	<i>We have to wear uniforms.</i>

Modal	Ma'nosi	Misol
Should / Ought to	Maslahat, majburiyat	axloqiy <i>You should see a doctor.</i>
Need to	Zaruriyat	<i>You need to complete this form.</i>

Ushbu modal fe'llarning stilistik farqlari ham mavjud: *must* ko'proq rasmiy yoki qat'iy ohangda ishlatilsa, *should* yumshoqroq maslahat ohangini beradi.

Kelajak, niyat va istak. Will / Would / Shall – kelajakdagi harakatlar, tayyorlik, istak yoki iltimosni bildiradi.

<i>I</i>	<i>will</i>	<i>call</i>	<i>you</i>	<i>later.</i>
<i>Would</i>	<i>you</i>	<i>like</i>	<i>some</i>	<i>coffee?</i>
<i>Shall we begin?</i>				

Would ham hurmat ohangida rasmiy taklif yoki iltimos bildirishda ishlatiladi.

Modal fe'llarning muloqotdagi ahamiyati va kontekstual qo'llanilishi.

Modal fe'llar yordamida nutq egasi o'z munosabatini bildiradi — ishonch, gumon, istak, ehtimol yoki ko'rsatma kabi. Shu sababli, ular kommunikativ yondashuv asosida o'rgatilganda, o'quvchilar muloqotda ancha erkin harakat qila oladi.

Masalan:

You mustn't talk during the test. – bu qat'iy taqiqlov (no permission)

You don't have to talk. – bu esa majburiyat yo'qligini bildiradi (no necessity)

Bu ikki jumla grammatik jihatdan o'xshash ko'rinsa-da, semantik jihatdan butunlay farqlidir. Bu farqni tushuntirish uchun kontekst asosida misollar keltirish samarali usul hisoblanadi. Shuningdek, modal fe'llar madaniy jihatdan ham farq qiladi. Masalan, ingliz tilida *May I leave?* rasmiy ruxsat so'rash shakli hisoblanadi, holbuki o'zbek tilida bu *Ketaymi?* kabi yumshoqroq ifoda bilan beriladi. Shuning uchun o'qituvchi o'quvchilarga faqat grammatikani emas, balki madaniy muloqot kontekstlarini ham tushuntirib borishi muhim.

O'quvchilar duch keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.

4.1. Grammatik xatolar. Modal fe'llardan so'ng noto'g'ri fe'l shaklini qo'llash: *He can to swim* (xato) o'rniga *He can swim* (to'g'ri)

Semantik chalkashliklar. *Must* va *have to* orasidagi farqni tushunmaslik.

May va *might*ning ehtimollik darajasini ajrata olmaslik. Ko'p hollarda o'quvchilar modal fe'llarni o'zbek tiliga to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilib, ularning asl konnotatsiyasini yo'qotishadi. Masalan, *You should see a doctor* jumlasini *Sen vrachni ko'rishing kerak* deb tarjima qilish mumkin, ammo bu maslahat ohangini to'liq aks ettirmaydi. Ba'zi modal fe'llar talaffuzi og'ir (masalan: *would*, *ought to*), bu esa o'quvchilarni og'zaki muloqotda qiynaydi.

Modal fe'llarni samarali o'rgatish strategiyalari. Dialoglar va rolly o'yinlar orqali o'quvchilar modal fe'llarni tabiiy muloqotda qo'llashni o'rganadi. Masalan: *Hotel Reservation*, *Doctor Visit*, *Job Interview* kabi mavzularda mashqlar tuzish. Talabalarga turli ijtimoiy holatlar (masalan: maktabda tartib, yo'l harakati, oilaviy maslahatlar) berilib, ularga mos ravishda modal fe'l tanlash topshiriladi. Jadval, diagramma, kontekstli rasmlar orqali modal fe'llar farqlari va qo'llanilishi tushuntiriladi.

Masalan, quyidagicha jadval:

Modal Fe'l	Qo'llanilishi	Gap namunasi
Can	Qobiliyat	I can play the guitar.
Should	Maslahat	You should drink more water.
Must	Kuchli majburiyat	You must fasten your seatbelt.

Xatoliklarni tahlil qilish. Talabalarning yozma ishlaridagi modal fe'llarga oid xatolarni sinf bilan birga tahlil qilish, sabablarini tushuntirish va tuzatish usullarini ishlab chiqish.

Modal fe'llar asosida viktorina, "Correct or Incorrect?", "Complete the Dialogue" kabi o'yinlar darsni jonlantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Ingliz tilida modal fe'llar grammatikaning o'ziga xos va muhim bo'limi hisoblanadi. Ular faqat grammatik vosita emas, balki muloqotda

soʻzlovchining niyatini, kayfiyatini, shaxsiy fikrini, va munosabatini ifoda qilish vositasidir. Modal feʼllar yordamida ehtimollik, qobiliyat, majburiyat, maslahat, ruxsat soʻrash va rad etish kabi muhim nutq aktlari amalga oshiriladi. Shuning uchun modal feʼllarni oʻzlashtirish ingliz tilida erkin va toʻgʻri muloqot qilishda oʻta zarur hisoblanadi.

Chet tilini oʻrganayotgan talabalar koʻpincha modal feʼllarni oʻrganishda bir nechta muammolarga duch keladilar: grammatik shakllarni notoʻgʻri ishlatish, ularning kontekstdagi maʼnosini toʻliq anglamaslik, oʻzbek tilidagi muqobillari bilan chalkashtirish, va talaffuzda qiynalish. Bu muammolar, albatta, chuqur va tizimli oʻqitishni talab qiladi.

Ushbu maqolada tahlil qilinganidek, modal feʼllar har xil vaziyatlarda turli kommunikativ maqsadlarga xizmat qiladi. Masalan, **must** kuchli majburiyat bildirsa, **should** yumshoqroq maslahatni anglatadi; **can** qobiliyatni bildirsa, **may** ehtimollik yoki ruxsat soʻrashda ishlatiladi. Bu nozik farqlarni tushunish — tilni amaliy jihatdan toʻgʻri ishlatish uchun juda muhim. Til oʻrganishda faqat qoida oʻrganish emas, balki mazmun, kontekst va madaniyatga asoslangan yondashuv zarur. Shuningdek, modal feʼllar til madaniyatini tushunishda ham kalit rol oʻynaydi. Ingliz tilida ruxsat soʻrash, taklif qilish, yoki birovni bir ishga undashda modal feʼllar orqali ohang va nutq etikasini ifodalash muhim hisoblanadi. Masalan, **Could you help me?** kabi iboralar hurmat va odobni bildiradi. Bu jihatlar oʻzbek tiliga bevosita tarjima qilib boʻlmaydigan til xususiyatlaridandir. Oʻquvchilarning ushbu feʼllarni chuqur va samarali oʻzlashtirishlari uchun oʻqituvchilar quyidagi tamoyillar asosida darsni tashkil etishlari maqsadga muvofiq: **Kommunikativ yondashuvni afzal koʻrish:** Modal feʼllarni muloqot asosida, real hayotiy holatlar orqali oʻrgatish. **Kontekst asosida oʻrgatish:** Har bir modal feʼlning maʼnosini faqat izoh bilan emas, balki vaziyat asosida tushuntirish. **Koʻrgazmali va interaktiv metodlardan foydalanish:** Jadval, audio-dialog, rolli oʻyinlar, testlar orqali bilimni mustahkamlash. **Kognitiv va madaniy tafovutlarni hisobga olish:** Oʻquvchilarga modal feʼllarning ingliz tilidagi ijtimoiy va madaniy funksiyalarini tushuntirish. Oʻqituvchi sifatida biz nafaqat qoidani

o'rgatishimiz, balki til vositalarini to'g'ri ishlatish uchun kontekst va madaniy mazmunni ham yetkazishimiz zarur. Modal fe'llar orqali talabalar o'z fikrini aniqlik, muloyimlik, ehtiyotkorlik yoki qat'iylik bilan ifoda eta olish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa ularning til kompetensiyasini yuqori darajaga ko'taradi.

Xulosa qilib aytganda, modal fe'llarni o'rgatish ingliz tilini o'rgatishning ajralmas qismi bo'lib, ularni chuqur o'zlashtirish o'quvchilarning muloqotga tayyor bo'lish darajasini belgilaydi. O'qituvchining vazifasi esa bu fe'llarning grammatik va semantik xususiyatlarini sodda, tushunarli, lekin chuqur tahlil asosida yetkazishdan iboratdir. Modal fe'llarni muloqotda to'g'ri ishlata oladigan o'quvchi esa tilni haqiqiy hayotda faol qo'llay oladigan, mustaqil va ijtimoiy jihatdan faol til egasiga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azar, B. (2007). *Understanding English Grammar*. Pearson Education.
2. Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2002). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Longman.
3. Collins, L. (2015). *English Articles: A Comprehensive Guide to Using "A," "An," and "The" in English*. Oxford University Press.
4. Cook, V. (2003). *The English Language: A Linguistic Introduction*. Wiley-Blackwell.
5. Eastwood, J. (1994). *Oxford Guide to English Grammar*. Oxford University Press.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O'ZO'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI

TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH // ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.

9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.

10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI // Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791. 11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//https://www.iupr.ru/6-121-2024https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.

13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No'monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.

14. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo'minov Nurali Ro'zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH."

15. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с

16. В.А.Втюрин. Автоматизированные системы управления технологическими процессами. Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006, 154 с.

17. Рачков М.Ю. Технические средства автоматизации.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с. 9. Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikaning texnik vositalari. T. TIMI, 2011. 180 b.